

Position Paper Transparency International Nederland (TI-NL) betreffende het Pakket ter verdediging van de democratie (Defence of Democracy package)

Op [12 december 2023 introduceerde](#) de Europese Commissie een pakket ter verdediging van democratie (Defence of Democracy Package). Het centrale onderdeel van dit pakket is een wetgevingsvoorstel ter versterking van de transparantie en democratische verantwoordingsplicht over de namens derde landen verrichte belangenvertegenwoordigingsactiviteiten die ten doel hebben beleid, besluitvorming en de democratische speelruimte te beïnvloeden. Het beoogde doel van het pakket is de dreiging van buitenlandse inmenging tegen te gaan met meer transparantie en tegelijkertijd burgerparticipatie in onze democratie aan te moedigen.

In de praktijk voorziet het voorstel in de volgende transparantievereisten: elke lidstaat dient een transparantieregister op te stellen, waarin belangenbehartigende organisaties die geld ontvangen uit derden landen (d.w.z. geen EU-lidstaten) openbaar worden gemaakt. De registratie wordt gedaan door de belangenbehartigende entiteit. Om misbruik te voorkomen voorziet het voorstel in onafhankelijke toezichhoudende autoriteiten, mogen er van de registratie geen nadelige gevolgen uitgaan en moet er kunnen worden afgeweken van de openbaarmaking én van de verplichting tot openbaarmaking van informatie. Ook mogen de lidstaten geen aanvullende vereisten en praktijken handhaven of invoeren.

Verschillende maatschappelijke organisaties, waaronder onze zusterafdeling [TI-EU](#), maakte zich onmiddellijk na introductie grote zorgen over dit pakket. In samenwerking met verschillende partners in de EU [publiceerde](#) zij een brief waarin zij hun zorgen uitten over de mogelijke impact van deze wet. Recent hebben ze hun aanbevelingen geformuleerd in een [policy paper](#).

Een van de belangrijkste bezwaren is dat het pakket door zijn focus op geldstromen uit derde landen overeenkomsten kent met zogenoemde *Foreign Agent* wetten. De bekendste van deze wetten is die uit [Rusland](#), maar ook binnen de EU zijn er voorbeelden. Zo heeft Hongarije dergelijke wetgeving geïntroduceerd. In reactie hierop daagde de Europese Commissie Hongarije voor het Europese Hof voor Justitie. Ook [bekritiseerde](#) zij Georgië voor de invoering van dergelijke wetgeving.

Het huidige voorstel richt zijn pijlen in sterke mate op het maatschappelijk middenveld en dat is een zorgelijke ontwikkeling. Bij de invoering van dergelijke wetten moet men rekening houden met het feit dat deze wetten in de praktijk gebruikt kunnen worden voor:

1. Het beperken van de vrijheid van vereniging en de vrijheid van meningsuiting,
2. Het stigmatiseren van ngo's, activisten en andere maatschappelijk organisaties.

Bij de beoordeling van dergelijke wetgeving neemt TI-NL dergelijke zaken ook in ogenschouw.

Aanbevelingen Transparency International Nederland

TI-NL deelt de ambitie van de Europese Commissie om de dreiging van buitenlandse beïnvloeding tegen te gaan. De wens om door middel van meer transparantie hier grip op te krijgen is wat TI-NL betreft in de basis ook de juiste insteek. Het onderwerp van buitenlandse beïnvloeding is urgent geworden in het licht van de [onthullingen](#) van Tsjechische Krant *Denik N*, waaruit bleek dat er onder andere Nederlandse politici benaderd en mogelijk gefinancierd zijn als onderdeel van een Russische beïnvloedingscampagne.

Het pakket moet gezien worden als een breder onderdeel ter voorkoming van beïnvloeding van onze democratische processen. Daaronder valt ook de transparantie over de financiering van politieke activiteiten (partijfinanciering) en de bredere maatregelen ter bevordering van integriteit en weerbaarheid van onze democratie.

Het huidige voorstel richt zich echter te beperkt op maatschappelijke organisaties. TI-NL vraagt zich af of onafhankelijk toezicht voldoende gegarandeerd kan worden en of in het huidige voorstel de vrijheid van vereniging en vrijheid van meningsuiting voldoende gegarandeerd zijn. Zeker in EU-lidstaten waar de rechtsstaat onder druk staat zoals in Hongarije. Daarbij zal het in de praktijk ingewikkeld zijn om stigmatisering te voorkomen en negatieve consequenties van registratie te mitigeren. Het onderscheid tussen door derde landen gefinancierde organisaties is daarbij mogelijk lastig te handhaven.

TI-NL stelt voor om alle vormen van belangenbehartiging onder het voorstel te laten vallen in de vorm van een *Interest Representatives Act*. We moedigen de regering aan tot meer ambitie en wetgeving op te stellen die alle vormen van belangenbehartiging omvat. Maak geen speciaal onderscheid in de registratie tussen buitenlands gefinancierde entiteiten en niet-buitenlands gefinancierde entiteiten. In de praktijk zou een dergelijk voorstel overeenkomsten hebben met een vorm van het lobbyregister zoals deze ook is voorgesteld in het [afwegingskader](#) legitieme belangenvertegenwoordiging. Belangrijk daarbij is dat ook de beïnvloeding van de Eerste- en Tweede Kamerleden onder dit voorstel valt. Een brede insteek heeft als bijkomend voordeel dat malafide organisaties minder kansen hebben om overheidsbeleid te beïnvloeden via omzeiling en een voordeel voor de handhaving dat geen onderscheid hoeft te maken tussen de financieringsstromen van entiteiten.